

Діп
72420

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Біологічний факультет

Кафедра фізіології людини та тварин

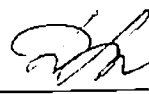
Д и п л о м н а р о б о т а

бакалавра

на тему «**Функціональний стан студентів з різним рівнем вираженості життєстійкості**»

«Functional status of students with different hardiness levels»

Виконала: студентка
заочної форми навчання
напряму підготовки 6.040102 Біологія
Ружицька Маргарита Сергіївна

Керівник: старший викладач
Денисенко Оксана Вікторівна

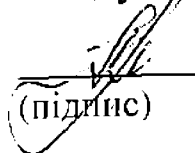
Рецензент: к. б. н., доцент
Кириленко Наталія Анатолівна

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ 9 від «24» 03. 2016р.

Завідувач кафедри

(підпис)

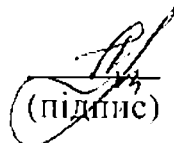
Карієв Р. А.
(прізвище та ініціали)

Захищено на засіданні ЕК № 2

Протокол № 32 від «21» 04 2016р.

Оцінка Відмінно / 93 / A
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бал)

Голова ЕК

(підпис)

Карієв Р. А.
(прізвище та ініціали)

Одеса – 2016

779597

Анотація

Проведено дослідження зв'язку між функціональним станом серцево-судинної системи, рівнем вираженості життєстійкості та індивідуально-типологічними особливостями у студентів другого курсу ОНУ імені І. І. Мечникова. При визначенні показників функціонального стану було встановлено, що у всіх студентів, які приймали участь у дослідженні, переважає вплив симпатичного відділу автономної нервової системи в регуляції серцево-судинної системи. Виявлено статистично значущий регресійний зв'язок між типом впливу вегетативної нервової системи на показники серцево-судинної системи студентів та компонентом життєстійкості – прийняття ризику, між типом впливу вегетативної нервової системи та показником екстраверсія.

Роботу викладено на 45 сторінках, вона містить 3 таблиці та 5 рисунків. Наведено посилання на 47 джерел літератури (43 кирилицею та 4 латиницею).

Ключові слова: *функціональний стан, життєстійкість, вегетативна нервова система*

The research of the relation between cardiovascular system, hardiness level and individually typological traits of second year students of Odessa I. I. Mechnikov National University has been conducted. It was found that sympathetic nervous system exerted dominant influence on cardiovascular system among all participants of the study. Statistically significant regression relations between students' type of influence of the autonomic nervous system on the performance of the cardiovascular system and one of hardiness components – risk acceptance and, what is more, extraversion were shown.

Diploma thesis is expounded on 45 pages, it contains 3 tables and 5 figures. It provides links to 47 references (43 cyrillic and 4 latinic)

Key words: *functional status, hardiness, autonomic nervous system*

ЗМІСТ

Прийняті скорочення та аббревіатури	4
ВСТУП	5
1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
1.1. Роль нервової системи в регуляції вісцеральних функцій	7
1.2. Роль вегетативної нервової системи в регуляції функцій серцево- судинної системи	10
1.3. Інтегративні функції центральної нервової системи	12
1.4. Концепція життєстійкості в психології	16
2. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	20
2.1. Методики вимірювання артеріального тиску згідно методу Короткова та підрахунку частоти артеріального пульсу	20
2.2. Методика розрахунку вегетативного індексу Кердо	22
2.3. Методика розрахунку індексу Руф'є	22
2.4. Методика визначення рівня представленості життєстійкості ...	23
2.5. Методика дослідження індивідуально-типологічних властивостей особистості	24
2.6. Статистична обробка результатів досліджень	27
3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ	28
УЗАГАЛЬНЕННЯ	38
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	40
ДОДАТКИ	46

Прийняті скорочення та аббревіатури

АТ – артеріальний тиск;

ВІК – вегетативний індекс Кердо;

ІР – індекс Руф'є;

ССС – серцево-судинна система;

ФС – функціональний стан;

ЦНС – центральна нервова система;

ЧСС – частота серцевих скорочень;

ВСТУП

Зміни та трансформації, що все з більшою швидкістю пронизують усі сфери буття, здійснюють постійний вплив на життя і діяльність людини. Успішність діяльності, фізичне та психічне здоров'я людини значною мірою залежить від функціонального стану, що є необхідною складовою будь-якого виду діяльності і поведінки. Актуальним представляється дослідження фізіологічних та психологічних механізмів, що лежать в основі активної і ефективної взаємодії зі світом.

На сьогоднішній день було проведено багато досліджень відносин між функціональними показниками і ефективністю виконання дій, операцій, навичок. Так, дослідженням функціонального стану займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: П. К. Анохін, Н. П. Бехтерева, Ю. М. Забродін, В. П. Загрядський, А. М. Зімкіна, В. О. Ілюхіна, Б. І. Котляр, П. С. Купалов, А. Б. Леонова, В. І. Медведєв, А. А. Михайленко, Б. В. Овчинніков, І. П. Павлов, Н. М. Пейсахов, С. Є. Попов, О. О. Ухтомський, Д. Берлайн, В. Зінгер, К. Мангіна, Р. Кардо [7, 12, 31].

Враховуючи інтегративну функцію центральної нервової системи (ЦНС), що розуміється як результат системної динамічної взаємодії мозкових структур, який забезпечує адаптивне реагування і поведінку індивіда, особливий інтерес викликають індивідуально-психологічні властивості, які, в свою чергу, здійснюють вплив на функціональний стан (ФС) людини. Однією з таких особистісних характеристик є життестійкість, що розглядається як інтегральна якість, яка поєднує значимі для особистості цілі та цінності, ставлення до самої себе, стильові характеристики поведінки; впливає на загальний стан людини, і підтримує ефективну роботу фізіологічних механізмів стресу [2]. Вікові особливості особистості багато в чому визначають прояв життестійкості саме з точки зору діяльності психофізіологічних властивостей. В кожному віковому періоді у людини

існують деякі внутрішні ресурси, щоб оптимально справлятися з життєвими труднощами [41]. Важливим представляється дослідження життєстійкості у студентів, в період їх професіонального та особистісного становлення.

Таким чином, метою нашого дослідження було виявлення взаємозв'язку між функціональним станом серцево-судинної системи, рівнем вираженості життєстійкості та індивідуально-типологічними властивостями у студентів 2-го курсу ОНУ ім. І. І. Мечникова, що навчаються за напрямом психологія.

У зв'язку з чим, були поставлені наступні завдання:

1. розрахувати вегетативний індекс Кердо та показник адаптації серцево-судинної системи до фізичного навантаження – індекс Руф'є – у студентів;
2. встановити особливості представленості компонентів життєстійкості студентів;
3. дослідити представленість індивідуально-типологічних властивостей студентів;
4. виявити наявність зв'язків між показниками функціонального стану серцево-судинної системи та компонентами життєстійкості у студентів;
5. виявити наявність зв'язків між показниками функціонального стану серцево-судинної системи, компонентами життєстійкості та параметрами індивідуально-типологічних властивостей у студентів.

Об'єкт дослідження – функціональний стан студентів вищого навчального закладу.

Предмет дослідження – статичні та динамічні показники функціонування серцево-судинної системи студентів ОНУ ім. І. І. Мечникова з різними індивідуально-типологічними та особистісними властивостями.

ВИСНОВКИ

1. Визначення показників функціонального стану показало, що всі студенти другого курсу ОНУ ім. І. І. Мечникова, що приймали участь у дослідженні, були віднесені до симпатотоників. За показником адаптації серцево-судинної системи до фізичного навантаження тільки у 13 % студентів було виявлено добрий стан роботи серця, у 39 % та 48 % студентів – посередній та слабкий стан, відповідно.

2. У більшості студентів виявили середній рівень вираженості загальної життєстійкості та усіх її компонентів, в 13 % випадків – високий рівень, від 4 до 26 % випадків, в залежності від досліджуваного компоненту – низький рівень.

3. Серед студентів представлені всі класичні типи темпераменту за Г. Айзенком, крім флегматика, та всі «проміжні» типи темпераменту за Г. В. Суходольським. У 35 % студентів переважає екстраверсія, у 22 % інтроверсія, у 43 % – нейротизм.

4. Виявлено статистично значущий регресійний зв'язок між типом впливу вегетативної нервової системи на показники серцево-судинної системи студентів та компонентом життєстійкості – прийняття ризику.

5. В результаті множинного регресійного аналізу між параметрами: залученість і контроль, прийняття ризику і контроль; залученість і екстраверсія; прийняття ризику і екстраверсія; нейротизм, екстраверсія та тип впливу вегетативної нервової системи на серцево-судинну систему – були виявлені статистично значущі орієнтовані впливи, а в результаті кореляційного аналізу Пірсона – статистично значущі кореляційні зв'язки

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Алейникова Т. В.* Возрастная психофизиология: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – Ростов-на-Дону : УНИИ валеологии РГУ, 2002. – 147 с.
2. *Александрова Л. А.* К концепции жизнестойкости в психологии // Сибирская психология сегодня: Сб. научн. Трудов, под ред. М. М. Горбатовой, А. В. Серого, М. С. Яницкого. – Кемерово : Кузбассвуиздат. 2004. – Вып. 2. – С. 82-90.
3. *Апчел В. Я., Цыган В. Н.* Стресс и стрессоустойчивость человека. – СПб.: ВМА, 1999. – 86 с.
4. *Баикатова В. Г., Вицкова В. Ю., Наркевич В. Б.* Содержание оксида азота в коре головного V мозга крыс повышается при судорогах, вызванных коразолом // Нейрохимия. – 1997. – Т. 13, № 1. – С. 110 - 115.
5. *Богомаз С. А.* Жизнестойкость человека как личностный ресурс совладания со стрессами и достижения высокого уровня здоровья // Материалы научно-практических мероприятий V Всероссийского форума «Здоровье нации – основа процветания России», Т. 4. – М., 2009. – С. 18 - 20.
6. *Большая психологическая энциклопедия. Словари и энциклопедии на академике.* [Электронный ресурс] – Режим доступа до репринту :
<http://psychology.academic.ru/3342/%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B9%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D1%8B>
7. *Возрастная физиология: учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / М. М. Безруких, В. Д. Сонькин, Д. А. Фарбер.* // М. : Академия, 2003. – 416 с.

8. *Гаврилова Ю. А.* Хронические стрессовые ситуации и синдром дезадаптации у студентов медицинского вуза [Текст] // Актуальные вопросы современной психологии: материалы III междунар. науч. конф. – Челябинск : Два комсомольца, 2015. – С. 94-96.
9. *Ганонг В. Ф.* Фізіологія людини : підручник // переклад з англ. наук. ред. перекладу М. Гжегоцький, В. Шевчук, О. Заячківська. – Львів : БаК, 2002. – 784 с.
10. *Гмурман В. Е.* Теория вероятностей и математическая статистика : учебное пособие для вузов. – 10-е изд. – Москва : Высшая школа, 2004. – 479 с.
11. *Данилова Н. Н.* Психофизиологическая диагностика функциональных состояний : учебное пособие. – М.: Изд-во МГУ, 1992. – 192 с.
12. *Данилова Н. Н.* Физиология высшей нервной деятельности. – Ростов н/Д : Феникс, 2005. – 478 с.
13. *Зефиров Т. Л., Ф. Г. Ситдилов, А. А. Гайнуллин* Влияние избирательной ваготомии на вариационную пульсограмму сердца крысы при блокаде м-холино- и β-адренорецепторов // Успехи физиол. наук. – 1994. – Т. 25, № 3. – С. 19.
14. *Кердо И.* Индекс для оценки вегетативного тонуса, вычисляемый из данных кровообращения / пер. с нем. Р. С. Минвалеева. Ein aus Daten der Blutzirkulation kalkulierter Index zur Beurteilung der vegetativen Tonuslage // Acta neurovegetativa, 1966, Bd.29, №2, S. 250-268. // Спортивна Медицина (Україна). – 2009, №1-2. – С. 33-44.
15. *Коган А. Б.* Основы физиологии высшей нервной деятельности : учеб. для биол. спец. вузов. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 1988. – 368 с.
16. *Кузнєцова Л. М.* Життєстійкість Як фактор успішної самореалізації сучасної студентської молоді // Вісник Черніг. Нац. пед. ун-т ім. Т. Г.

Шевченка. Серія : Психологічні науки : Вид-во ЧДПУ. – 2014. – №121. – С. 182-187.

17. Куликов Л. В. Психогигиена личности: Вопросы психологической устойчивости и психопрофилактики : учебное пособие. – СПб., 2004. – С. 87-115.
18. Леонтьев Д. А., Рассказова Е. И. Тест жизнестойкости. – М. : Смысл, 2006. – 63 с.
19. Личностный опросник Айзенка / Энциклопедия психодиагностики. [Электронный ресурс] – Режим доступа до репринту:
<http://psylab.info/%D0%90%D0%B9%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BD%D1%8B%D0%B9%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA>
20. Логинова М. В. Жизнестойкость как внутренний ключевой ресурс личности // Вестник Моск. ун-та МВД России. – № 6. – М., 2009. – С. 19-22.
21. Логинова М. В. Психологическое содержание жизнестойкости личности : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.01. – Москва, 2010. – 225 с.
22. Медицинская статистика понятным языком: вводный курс: пер. с англ. / Банержи А. ; под ред. В. П. Леонова. – М. : Практическая медицина, 2007. – 287 с.
23. Марков Х. М. Окись азота и окись углерода – новый класс сигнальных молекул // Успехи физиол. наук. – 1996. – Т. 27, № 4. – С. 30 - 43.
24. Маклаков А. Г. Общая психология – СПб : Питер, 2001. – 592 с.
25. Морман Д., Хеллер Л. Физиология сердечно-сосудистой системы – СПб : Изд. Питер, 2000. – 256 с.

26. *Общая теория статистики : учебник / И. И. Елисеева , М. М. Юзбашев; под ред. И. И. Елисеевой. – Изд. 4-е, перер. и дополн. // Москва : Финансы и Статистика, 2002. – 480 с.*
27. *Наливайко Т. В. Исследование жизнестойкости и ее связей со свойствами личности : дис. ... кандидата психол. наук: 19.00.05 – Челябинск, 2006. – 175 с.*
28. *Нормальная физиология человека / Б. И. Ткаченко – Изд. 2-ое – М. : Медицина, 2005. – 928 с.*
29. *Поздняков Ю. М., Красницкий В. Б. Практическая кардіологія. – Москва : БИНОМ, 2007. – 776 с.*
30. *Практикум по нормальной физиологии ; под ред. Н. А. Агаджаняна и А. В. Коробкова. - М. : Высшая школа, 1983. – С. 71 – 74.*
31. *Психофизиология : учебник для вузов ; под. ред. Ю. И. Александрова. – СПб. : Питер, 2001. – 496 с.*
32. *Регуляция деятельности сердца. Лекции для медицинских учебных заведений [Электронный ресурс] – Режим доступа до репринту : <http://www.medlecture.ru/lectures/phisiologia-semester-2/pages/regulyatsiya-deyatelnosti-serdtsa>*
33. *Реутов В. П. Цикл окиси азота в организме млекопитающих // Успехи биол. химии. – 1995. – Т. 35. – С. 189 – 228.*
34. *Розанова О. В., Кабатова Н. Н. Исследование личностных детерминант жизнестойкости у пожилых людей в связи с пережитым стрессом // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Психологія. – 2012. – Т. 17., Вип. 8 (20). – С. 571-579.*
35. *Тест Жизнестойкости / Энциклопедия психодиагностики. [Электронный ресурс] – Режим доступа до репринту: http://psylab.info/%D0%A2%D0%B5%D1%81%D1%82_%D0%B6%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8*

36. *Уразаев А. Х., Зефиоров А. Л. Физиологическая роль оксида азота // Успехи физиол. наук. – 1999. – Т. 30, № 1. – С. 54 – 72.*
37. *Фізіологія : підручник для студ. вищ. мед. навч. закладів / В. Г. Шевчук, В. М. Мороз, С. М. Белан; за ред. В. Г. Шевчука. // Вінниця : Нова Книга, 2012. – С. 116 – 127.*
38. *Физиология человека: В 3-х томах. Т 1. Пер. с англ. ; под. ред. Р. Шмидта, Г. Тевса. // М. : Мир, 1996. – 323 с.*
39. *Физиология человека: В 3-х томах. Т 2. Пер. с англ. ; под. ред. Р. Шмидта, Г. Тевса. // М.: Мир, 1996. – 313 с.*
40. *Физиология человека : учебник / В двух томах. Т. I / В. М. Покровский, Г. Ф. Коротько, В. И. Кобрин и др. ; под ред. В. М. Покровского, Г. Ф. Коротько. // М.: Медицина, 1997. – 448 с.*
41. *Фоминова А. В. Жизнестойкость личности. Монография – М. : МПГУ, 2012. – 152 с.*
42. *Шадриков В. Д. Введение в психологию: способности человека. – М. : Логос, 2002. – 160 с.*
43. *Шейко А. О. Стійкість особистості у критичній ситуації // Вісник Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – 2011. – Вип. 39. – С. 209-213.*
44. *Handbook of Psychophysiology / J. T. Cacioppo, Louis G. Tassinary, G. Berntson // 3rd Edition Cambridge University Press, 2007. – 908 p.*
45. *Maddi S., Khoshaba D. Hardiness and Mental Health // Journal of Personality Assessment, 1994. – Oct. – № 2., Vol. 63. – P. 265–274.*
46. *Sharpley Ch. F., Dua J.K., Reynolds R., Acosta A. The direct and relative efficacy of cognitive hardiness, a behavior pattern, coping behavior and social support as predictors of stress and ill-health // Scandinavian Journal of Behavior Therapy, 1999. – № 1. – P. 15–29.*

47. *Sunderlin C. M.* The relationship between risk, hardiness and social support on perceived quality of life among individuals diagnosed with fibromyalgia - [Електронний ресурс] / Counseling and Human Services – Dissertations. Paper – 7, 2007. – Режим доступу до репринту :
<https://books.google.com.ua/books?id=ngUHCkLVibAC&pg=PA60&lpg=PA60&dq=The+Relationship+Between+Risk,+Hardiness+and+Social+Support+on+Perceived&source=bl&ots=6zN61jS6I2&sig=7FtPCJrzx47k0FAMrfOnGYuDiUU&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwis462uy47MAhUGQZoKHT-eAb0Q6AEIKTAC#v=onepage&q=The%20Relationship%20Between%20Risk%20Hardiness%20and%20Social%20Support%20on%20Perceived&f=false>